

ERIC-EMMANUEL
SCHMITT

Provocarea
Ierusalimului

O CĂLĂTORIE ÎN ȚARA SFÂNTĂ

Cu o postfață de
PAPA FRANCISC

Traducere din franceză de
DORU MAREȘ

HUMANITAS
fiction

De ce să plec?

Totul începe cu un telefon. Stridențe, vibrații și clopoței sfâșie liniștea cu un soi de nerăbdare mecanică, forma pe care deseori o ia destinul în ziua de azi. Deși ocupat cu scrisul, arunc o privire la aparat, identific un număr de Roma și răspund.

— Sandro sunt, editorul tău italian. Am fost sunat de la Vatican în legătură cu tine. Un responsabil de nivel înalt. Poate să te contacteze direct?

— Pentru un interviu?

Cum mai participasem la emisiuni organizate de mass-media Vaticanului, îmi iau agenda de întâlniri.

— Nu! Ceva mai important de-atât... O să-ți explice el.

Vocea gravă, minerală, de obicei atât de liniștită a lui Sandro Ferri trădează o anume emoție.

— Sandro, deci știi mai multe decât mine...

— Da...

— Și nu vrei să-mi spui nimic?

— Îi dau numărul tău de telefon, bine?

Oare e efectul unui presentiment? În mine se deschide ușa unei totale disponibilități. Lăsând baltă ecranul computerului, pe care plutește o frază neterminată, împing scaunul, părăsesc biroul, cobor în bucătărie și mă consacru ceremonialului ceaiului: alegerea esenței zilei dintre borcănele, încălzirea apei la 70 de grade, pregătirea filtrului și a recipientului, diferite acțiuni care mă absorb, îndepărtând întrebările. Minte nu-mi schițează nici o ipoteză, aștept cuminte, ca o pagină albă.

Telefonul se agită și bâzâie din nou. Se afișează un al doilea număr roman. Din cabinetul lui de la Sfântul Scaun, Lorenzo Fazzini îmi expune propunerea într-o franceză melodioasă:

— Aici, la Vatican, vă apreciem și credința, și libertatea. Ne-am bucura foarte mult să vă trimitem în Țara Sfântă: veți vizita niște locuri, veți avea niște întâlniri și poate vă veți întoarce cu o carte, cu jurnalul călătoriei. Ce părere aveți ?

Oferta scapără cu sclipirea teribilă a evidenței. Înțeleg în sfârșit de ce mi-au eșuat numeroasele tentative de a duce la bun sfârșit această expediție al cărei vis mă mângâiasse într-atât, pe care chiar o planificasem în mai multe rânduri

în decursul ultimilor ani, în familie sau alături de prieteni evrei: fiindcă trebuia să se desfășoare în aceste condiții.

Am stat de vorbă, învăluți de bucuria de a lua în considerare această perspectivă. Conversând, simțeam că-mi cresc aripi al căror avânt l-am domolit înainte de a închide: pe când?

Cum să găsec timp pentru o călătorie lungă? Luni de scris îmi blochează orizontul, în timpul cărora, legat de birou, am de terminat *Soarele întunecat*, tomul egiptean al ciclului romanesc *Străbătând secolele*, căruia îi vor urma alte cinci volume, solicitându-mi și ele prezența...

Voi fi obligat să refuz.

*

De ce să plec?

La ce bun să străbat peștera de la Betleem, dealurile Nazaretului, deșertul Iudeii, malurile lacului Tiberiada, Drumul Crucii până la Muntele Calvarului? Credița nu mi se va fi schimbat dacă va căpăta picioare. Voi găsi oare în Israel, în Palestina, în Iordania un element pe care Cărțile Sfinte îl ascund? Spiritul nu se hrănește cu pietre, cu poteci, cu clădiri. Un credincios mai bun pot deveni oriunde.

Totuși, urmând exemplul de veacuri al atâtor pelerini evrei, creștini, musulmani, iată-mă

încercat de dorința de-a o face, pe cale de a contempla necunoscutul și de a-mi măsura incompletitudinea: să merg acolo unde a început totul, unde s-a legat totul. Ceva mă grăbește. Fără a avea idee ce voi întâlni, râvnesc totuși să mă duc acolo.

Unii filozofi ne sărăcesc privirea denunțând dorința ca pe o lipsă. Neantul de acoperit ar fi expresia unui gol. Or, din contră, eu văd un plin. În dorința mea de a pleca, aud o chemare.

*

De ce să plec?

Fotografia, cinematograful, înregistrarea video au schimbat călătoria, fiindcă miile de imagini preced clipa în care ne închidem valizele. Chiar și atunci când ne îndepărtăm de propriul cotidian, nu ne îndreptăm către necunoscut. Marginile lumii au dispărut, acele altunde opace de un ermetic absolut, acele granițe de care nu se prindeau decât visele. Străinul a devenit familiar, groaza s-a domolit pe măsură ce s-a lărgit câmpul iconografic, înaintăm întotdeauna către întrevăzut.

Cu toate acestea, de la Ierusalim nu am decăt clișee. Neutre. Obiective. Banale cărți poștale. Lipsesc mirosurile, sunetele, căldura, sudoarea, emoția, amețeala, efortul, oboseala. Lipsesc eu însumi.

Se călătorește pentru a se căpăta corporalitate.
Voi merge oare la Ierusalim și pentru a dărui
un trup credinței mele?

*

Consultându-mi agenda pe următorii doi ani, descopăr momentul propice. Îl informez imediat pe Lorenzo Fazzini: toamna, între jurizările pentru Premiul Goncourt, dispun de o perioadă fără scris și fără reprezentații teatrale. De la capătul celălalt al firului răsună vocea melodioasă a interlocutorului:

— În septembrie, natura în Galileea și în Iudeea este pur și simplu uluitoare.

Punem la cale împreună etapele sejurului și îl împărțim în trei faze: mai întâi, pelerin printre pelerini, voi merge să îngroș rândurile unui grup de credincioși, apoi singur la Ierusalim, iar la urmă alături de el pentru câteva ultime întrevederi.

De fiecare dată când mă întrebă amabil dacă mai am și alte dorințe, cad parcă într-o prăpastie. Dorințe? Da, doresc cu ardoare, nebunește, enorm, dar nu știu ce. Locuiește în mine o tensiune puternică, arzătoare, irezistibilă, dar nu-i pot determina țelul.

De exemplu, nevoia unei întâlniri: o dorință lipsită de obiect în mijlocul unei disponibilități fervente.

Doar dacă nu cumva o parte din mine, încă neștiută de conștiință, știe ce va găsi?

Doar dacă nu cumva, de mai presus de mine, o instanță anume îmi pregătește o surpriză?

*

Rescufundându-mă în scris, îmi dau seama că, deși plec peste șase luni, călătoria îmi începe deja în imaginație, dublată de ficțiunea pe care sunt pe cale să o construiesc.

În centrul *Soarelui întunecat*, romanul meu care se situează în anul 1650 înainte de era noastră, pe malurile Nilului, Moise adună năpăstuiții din Memphis, capitala celor două regate, pentru ca aceștia să se elibereze din jugul sclaviei și să ajungă în Țara Făgăduinței, Canaan. „Fuga din Egipt“ se dovedește obsesia lui. Prin aceasta Moise înțelege să trăiască altfel decât în ascultarea unui stăpânitor vremelnic, să renunțe la puzderia de zei pentru a nu urma decât unul singur, să scape de avuții și de posesie în vederea unei existențe pioase, morale, spiritualizate. Moise formulează în aceeași măsură făgăduința unei Țări și făgăduința unui Cer.

Canaan! Teritoriul atât de nădăjduit, pe care și eu mă pregătesc să-l străbat în curând. Să fie o coincidență?

Coincidență! Romanul meu a fost astfel conceput, planul a fost trasat de mai mulți ani, nu am modificat nimic.

Coincidență... Acest cuvânt prudent așază faptele una lângă alta fără a le lega între ele. Invocarea hazardului, a destinului, a Providenței înseamnă enunțarea unei dorințe, nu o poziție gândită. Coincidența rămâne o breșă deschisă în fața căreia orice speculație a spiritului se oprește dintr-odată. A o interpreta ar însemna să dai la o parte interogația. O sinucidere intelectuală. Nu mai perplexitatea salvgardează sănătatea mintală.

Coincidența e condamnată să rămână tulburătoare.

Prefer să analizez efectele unei coincidențe mai degrabă decât cauzele ei.. Să scriu despre Țara Făgăduinței și apoi să merg acolo subliniază faptul că opera și viața mea sunt în acord. Din această coerență obțin o liniște profundă, o forță reînnoită.

*

Să plec cât mai repede!

De luni și luni lucrez la biroul meu, neclintit, zi de zi, fără sâmbătă, fără duminică, de la opt dimineața la opt seara. Când nu sunt silit să mă întrerup pentru a juca *Doamna Pylinska* sau

Domnul Ibrahim pe scândură, continui să scriu în tren, în avion, până și în cabină, ca vinerea trecută când, înfierbântat, ținând să fac o corectură, la masa de machiaj, era să ratez intrarea în scenă.

Devin sclavul cărții care îmi cere să existe. Ea comandă: ici trebuie să descriu o oază, colo un deșert; trebuie să pun la punct cele zece plăgi ale Egiptului, apoi să murmur la unison cu un Noam în lacrimi; unor dialoguri rapide le vor urma o introspecție filozofică, un paragraf elegiac, pe când nota de subsol, de natură enciclopedică, mă obligă la verificări riguroase. Trestie gânditoare, primesc solicitările romanului și mă supun lor. Am oare impresia că mă comport ca un demiurg? Deloc. Servitor devotat, nu exercit nici o putere, mă supun unei puteri. Cartea trăiește în imaginarul meu și, imperioasă, cere să vină printre oameni; îmi impune să o detectez, să o extrag din limburi, să o întâmpin, să o prezint lumii. Munca mea se rezumă la cea a unui intermediar.

Zi de zi, de la opt dimineața la opt seara, neclintit.

Activitatea artistică m-a făcut platonician și m-a împins să sesizez justetea teoriei expuse de Platon despre ideile înnăscute, atunci când demonstrează că Socrate nu-i învăța pe tineri să inventeze noțiunea de triumfi, ci să o desco-